

PORTRET

ATE LINDEBOOM

Leeftijd: **63**

Opleiding: **hls**

Carrière: **foktechnisch medewerker Friese
ki-bond, hoofd foktechniek
KI NoordWest, CRV-directeur
operations and development**

Vernieuwen en vooruitkijken leverde vertrekkende CRV-directeur Ate Lindeboom energie op tijdens 41-jarige loopbaan in de veeverbetering

'Blijf de verandering zoeken'

De holsteinisering, de verschuiving van emotie naar ratio in de fokkerij, de internationalisering. Tijdens de loopbaan van Ate Lindeboom volgden ontwikkelingen in de veeverbetering elkaar in rap tempo op. Ook zelf had de CRV-directeur daar flink de hand in, bijvoorbeeld bij het toepassen van genomics selection.

tekst Inge van Drie

Grote stierenkeuringen, koeien die gemiddeld ongeveer 1,30 meter waren, fokkerij puur op basis van emotie. Toen Ate Lindeboom in 1973 aantrad als foktechnisch medewerker bij de Friese kibond in Leeuwarden waren dat kenmerkende elementen in de veeverbetering. 'Fokkerij werd bedreven op basis van hoe een koe en een stier eruitzagen. Er gold een minimumhoogtemaat van 1,25 meter voor stiermoeders en we discussieerden over de vraag of we bij het aankopen van stieren rekening moesten houden met de moedersvader', geeft Lindeboom glimlachend aan.

Feiten en fokwaarden

Het contrast met de fokkerijwereld anno nu kan nauwelijks groter zijn. DNA-tests en fokwaarden zijn niet meer weg te denken, de fokkerij vindt niet meer regionaal plaats, maar internationaal en in plaats van discussiëren over te kleine koeien is de vraag nu of de koeien niet te groot en te zwaar worden. 'En die discussie is ook terecht, omdat veehouders – zeker straks in het quotumloze tijdperk – steeds efficiënter moeten produceren', merkt Lindeboom op.

CRV introduceerde daarom afgelopen na jaar nog een fokwaarde voor voeropname, waarin ook lichaamsmaten een rol spelen. De fokwaarde voeropname was een van de laatste vernieuwingen waar Lindeboom zelf aan heeft bijgedragen. Eind december zwaait hij af na een loopbaan van 41 jaar in de veeverbetering, waarvan de laatste dertien jaar als CRV-directeur.

In zijn kantoor in het Veeteelhuis – onder zijn raam prijkt het bronzen beeld van Skalsumer Sunny Boy – oogt de zestiger

allerm minst uitgeblust, eerder ontspannen en energiek. Met zichtbaar plezier laat hij de ontwikkelingen tijdens zijn loopbaan in de veeverbetering nog eens de revue passeren. Dat waren er nogal wat. Neem de holsteinisering, maar ook de internationalisering, de introductie van het proefstier-wachtstier-fokstiersysteem (pwf-systeem) en de integratie van stamboek, melkcontrole en ki.

En niet te vergeten de rationalisering in de fokkerij. 'In de jaren zeventig is de fok

'De discussie of genomics selection werkt of niet is een achterhoedegevecht'

kerij op basis van feiten en fokwaarden pas begonnen. Dat was een grote schok. Het was de tijd waarin veehouders al bij de geboorte van een kalf konden zien hoe goed het later zou worden.'

Via dochter-moedervergelijkingen, de introductie van de Inet en nog weer later gezondheidsfokwaarden veroverden cijfers langzaam maar zeker terrein in de veeverbetering. 'Dankzij die cijfers hebben we gigantische stappen kunnen zetten. Het maakte onder meer de consequente focus op productie en een functioneel exterieur mogelijk. Als bedrijf zijn we daarin heel succesvol geweest. Het resulteerde bijvoorbeeld in een eerste plek voor Etazon Celsius in de Amerikaanse TPI-rangschikking.'

Lindeboom laat niet na ook kritisch te zijn. Hij constateert dat het sterke merk dat CRV in die tijd opbouwde, later verwaterde. 'We hadden de laatste jaren ons eigen verhaal niet altijd scherp genoeg voor ogen. Het is goed en belangrijk om naar de klant te luisteren, maar je moet als bedrijf ook scherp formuleren waar je zelf voor staat. Dat doen we nu bijvoorbeeld met veestapelmanagement en efficiëntie. In de toekomst moeten we ook meer de waarde laten zien van ons product. Laat maar zien dat wat we als bedrijf beloven ook echt uitkomt.'

Na de eeuwwisseling richtte CRV zich ook meer op secundaire kenmerken als vruchtbaarheid en uiergezondheid. 'Voor de balans was dat ook meer dan nodig; op het gebied van vruchtbaarheid lieten we steken vallen', geeft Lindeboom aan. De opkomst van genomics selection gaf een extra zetje in de goede richting. 'Daardoor konden we zeker op het gebied van kenmerken met een vanouds lage betrouwbaarheid als vruchtbaarheid veel meer vooruitgang boeken.'

Precisiefokkerij

Was de rol van Lindeboom in het begin van zijn carrière vooral uitvoerend, later in zijn loopbaan werd zijn functie steeds meer strategisch en innovatief. Zo was hij een van de aanjagers van de toepassing van genomics selection in de fokkerij. 'In 2001-2002 hebben we op het punt gestaan om het bijltje erbij neer te gooien', bekent Lindeboom. 'Maar het is goed geweest dat we doorgezet hebben. Genoomselectie heeft zijn waarde wel bewezen. Door genoomselectie kunnen we veel sneller schakelen. De discussie of het werkt of niet is een achterhoedegevecht.'

De ontwikkelingen in genomics selection gingen razendsnel. Lindeboom kan zich de tijd nog herinneren dat het twee à tweeënhalve gulden kostte om vast te stellen of een dier over een bepaalde merker beschikte. 'En dan hadden we het nog maar over één merker. Die kosten zijn nu meer dan een factor duizend lager.' In datzelfde tijdvak nam ook het gebruik van genoomstieren fors toe, tot inmiddels meer dan vijftig procent van de inseminaties. 'Over vijf jaar ligt dat op zeventig

Ate Lindeboom met Jacob Chardon in gesprek met de Amerikaan Cary Plushanski

à tachtig procent', verwacht Lindeboom. Daar blijft het qua genomic selection niet bij, denkt de CRV-directeur. 'Ik voorspel dat straks van elk kalf een DNA-paspoort gemaakt wordt. Daarin is niet alleen af te lezen hoeveel melk zo'n kalf later gaat produceren, maar ook hoe groot de kans op mastitis is en voor welke antibiotica-soort ze het meest gevoelig is. Dat is eigenlijk een vorm van precisielandbouw, of misschien wel beter, precisiefokkerij.'

Pwf op laatste benen

In zijn loopbaan was Lindeboom vaak nauw betrokken bij nieuwe ontwikkelingen; de Fries kreeg er energie van. Maar sommige zaken kostten ook energie, zoals de uitbraak van mond-en-klauwzeer in 2001. Lindeboom herinnert het zich als een zwarte bladzijde uit zijn loopbaan. 'Die machteloosheid. Het hele bedrijf stond stil en we konden er niks aan doen. We voelden het gewoon tussen onze vingers doorglippen. Die periode heeft veel negatieve energie gekost.'

Liever staat hij stil bij de holsteinisering, die in de jaren zeventig op gang kwam. 'Dat was een enorm enerverende tijd, met emotionele discussies', herinnert Lindeboom zich. Al vroeg ging hij mee op aankoopreizen in de VS en later had hij een leidende rol bij de import van WWS-stieren als Very en Gardenia. Ook voor het Etazon-programma maakte Lindeboom – vaak samen met Jacob Chardon – flink wat kilometers in Amerika, terwijl hij ook betrokken was bij de oprichting van de nucleus door ki-organisatie NoordWest. 'We waren de eerste fokkerijorganisatie die zelf koeien ging houden. Dat was achteraf een heel goede zet. Tegenwoordig hebben alle grote ki-organisaties bedrijven waar ze zelf data verzamelen.'

CRV doet dat zelf sinds kort ook op de zogenoemde FokkerijData Plus-bedrijven. 'Zeker als we de ambitie hebben om nieuwe kenmerken te ontwikkelen is dat nodig, bijvoorbeeld op het gebied van voer-

'De klassieke manier van testen loopt op zijn laatste benen'

efficiëntie.' Die ontwikkeling én het toenemend gebruik van genomic selection zorgen ervoor dat het belang van het vertrouwde pwf-systeem afneemt, constateert Lindeboom. 'De klassieke manier van testen loopt op zijn laatste benen; het lijkt erop dat we daar langzamerhand afscheid van kunnen nemen.'

Van emotie naar ratio

De al vroeg internationaal georiënteerde Lindeboom maakte eveneens de omslag mee van een regionale, via een nationale, naar een internationale veeverbeteringswereld. 'Groeï was logisch omdat de Nederlandse markt eigenlijk te klein was. Om in onderzoek en ontwikkeling te kunnen blijven investeren, moesten we groeien. Zo gingen we samenwerken met VRV in Vlaanderen en kwamen onder meer het Braziliaanse Lagoa en het Nieuw-Zeelandse Ambreed onder de CRV-paraplu.' Door de samenwerking met Vlaanderen kwam Lindeboom ook in aanraking met de vleesveewereld. Zo was hij betrokken bij de oprichting van de Belgian Blue Group (BBG). Lindeboom ziet in de ontwikkelingen in de vleesveehouderij een parallel met het begin van zijn loopbaan. 'De omschakeling van emotie naar ratio moet in de vleesveewereld nog groten-deels plaatsvinden. Dat gaat, net als in de jaren zeventig in de melkveehouderij, gepaard met heftige discussies', constateert hij. 'Vleesveehouders kijken naar indexen zoals melkveeouders dat begin jaren zeventig deden. Vleesvee heeft het moeilijk in Europa, onder meer door de hoge grondprijzen. Door meer te werken op basis van cijfers kunnen vleesveeouders

nog een flinke slag maken op het gebied van efficiëntie en duurzaamheid.'

Voor genomic selection is het in het Belgisch-witblauwras nog te vroeg, weet Lindeboom, die aangeeft dat bij nelores en angus wel de eerste testen ontwikkeld worden. 'De witblauwpopulatie is relatief klein; dat maakt het lastig. Maar we kunnen door kennis van het DNA-patroon wel sneller erfelijke gebreken opsporen.'

Europese index

Lindeboom was de laatste jaren een warm pleitbezorger van een Europese totaalindex. 'Wil je van Europa een sterk blok maken, dan is het nodig dat er een Europese fokwaarde komt. Europa is nu nog versnipperd; dat maakt onze positie op de wereldmarkt niet sterker.' Maar gemakkelijk is dat niet, weet hij. 'Ik verwacht niet dat er binnen drie jaar al een Europese index is. Ieder land heeft zijn eigen fokwaarden en verdedigt zijn eigen melkveehouderij. Je komt aan het gevoel van mensen; in die zin speelt emotie nog steeds een rol in de veeverbetering. Zo'n Europese index vereist leiderschap.'

Die eigenschap dicht Lindeboom ook toe aan de bestuurders die ervoor zorgden dat melkcontrole, stamboek en ki in één organisatie opgingen. 'Die bestuurders hebben een vooruitziende blik gehad. Ze kregen het gelijk aan hun zijde', meent Lindeboom. 'De integratie van die verschillende afdelingen maakte het veel gemakkelijker om innovatieve producten als Ovalert en MPR Dracht te ontwikkelen. Dat was veel lastiger geweest als alle partijen nog apart van elkaar bestonden. Maar de veehouder vraagt niet meer om alleen sperma, of alleen melkcontrole, hij wil oplossingen die hem helpen in zijn bedrijfsvoering. Ik voorzie dat we in de nabije toekomst ook meer met apps gaan werken, zodat veehouders in de stal snel informatie kunnen opvragen.'

Onbenutte potentie

In het laatste deel van zijn carrière hamerde Lindeboom ook op het belang van duurzaamheid. Hij stond aan de basis van de in 2013 gepresenteerde duurzaamheidsvisie, waarin CRV een gezonde koe randvoorwaarde één noemt in het selectiebeleid. 'We willen eerst een gezonde koe en daarbinnen selecteren we op de meest productieve dieren.'

De CRV-directeur ziet overigens op het gebied van efficiënt produceren nog wel kansen voor Nederlandse en Vlaamse melkveeouders. De gemiddelde productie van de Nederlandse melkkoe mag dan tijdens zijn loopbaan bijna verdubbeld zijn – dat is overigens niet alleen een

kwestie van fokkerij, haast Lindeboom zich te zeggen – het eind is nog niet in zicht. ‘De koeien hebben meer potentie dan er nu uitkomt.’

Dat heeft ook te maken met het jarenlang produceren in een quotumsysteem, denkt Lindeboom. ‘In het quotumsysteem was het produceren van de laatste liters minder belangrijk. Daar ligt nog een enorme potentie. Door die te benutten kan de productie zo nog tien tot vijftien procent omhoog. Als het quotum wegvalt, komt er een andere dynamiek in de sector. Efficiëntie wordt veel belangrijker en fokkerij gaat er weer meer toe doen. Elk dier dat niet produceert, is straks niet efficiënt. De verhouding jongvee en melkkoeien gaat veranderen, de gemiddelde leeftijd zal stijgen en de levensproductie gaat versneld omhoog.’

Proeftuin van de wereld

Meer dan vroeger zal de melkveehouderij ook rekening moeten houden met de wensen van de maatschappij op het gebied van dierwelzijn en duurzaamheid, geeft Lindeboom aan. ‘We moeten en kunnen onze ogen niet sluiten voor de maatschappij. Dat is een uitdaging voor de hele sector; we moeten samen optrekken. De laatste vijf jaar ben ik vijf keer zoveel bij de zuivelsector aangeschoven dan in de 35 jaar daarvoor.’

Niet dat Lindeboom de toekomst van de Nederlandse en Vlaamse melkveehouderij somber inziet. Juist niet. ‘We hebben in Nederland en Vlaanderen een geweldige potentie dankzij onze sterke structuur. We kunnen de proeftuin van de wereld zijn op het gebied van dierwelzijn en duurzaamheid. We zijn een dichtbevolkt land en

**‘Als het quotum
wegvalt, gaat fokkerij
er weer meer toe doen’**

juist daardoor moeten we met nieuwe oplossingen komen. In die oplossingen zitten altijd elementen die in andere werelddelen weer van pas komen. Bovendien hebben we hier – meer dan in andere landen – mensen die met heel veel passie in de melkveehouderij werken.’

Met passie in de melkveehouderij werken, Lindeboom was er zelf een uitstekend voorbeeld van. ‘Vernieuwen en vooruitkijken, daar krijg ik energie van. Stilstand is de dood in de pot; op de winkel passen is niet meer van deze tijd. Dat heel intern gerichte is gevaarlijk; dat hebben we in de tijd van de Polenproef in de jaren zeventig wel gemerkt toen bleek dat Nederland een flinke achterstand in productie had opgelopen ten opzichte van andere landen.’

Eind december trekt hij de deur van het Veeteelt-huis definitief achter zich dicht. Nog één keer klinkt het motto dat als een rode draad door zijn carrière liep: ‘Zet de vensters wijd open en blijf de verandering zoeken.’ |